

Spojenec

Protože neměl k dispozici diagnostický přístroj, ba dokonce ani počítač, Derec neměl jinou možnost, než robota aktivovat a spoléhat na jeho vlastní autodiagnostické schopnosti. Než se do toho však mohl pustit, musel vyřešit velmi spletitý rébus.

Bezhlavý robot patřil do série EX, ale rozdílnost se naštěstí netýkala částí, které Derec potřeboval použít na opravu modelu EG. Aktivní systém – na rozdíl od struktury všech hromadně vyráběných robotů – byl modulový a normalizovaný. Jinak by nebylo možné vyrábět je ekonomicky. Mikrofúzní energetický blok velikosti zhruba ledviny, který se nacházel v EX, byl kompatibilní se zničeným blokem uvnitř EG, a tedy mohl být adekvátní náhradou.

Lůžko energetického bloku bylo naneštěstí také poškozeno v zápase, který robota vyřadil z činnosti. Nebylo zkonstruováno tak, aby bylo možné vyměnit je v polních podmínkách, a kromě toho se zdálo, že je pevně přichyceno ke všem ostatním součástem v robotově trupu – nikoliv však prostřednictvím mikromagnetických polí. Výrobce se rozhodl pro méně nákladnou alternativu – sonické svary.

Vyjmout lůžko bez vhodného nářadí bylo nelehkým úkolem. Nejdříve si to vyzkoušel na poškozeném lůžku uvnitř EG, pak svou těžce nabytou praxi použil na přenesení nepoškozeného lůžka do uvolněného prostoru. Jen tento úkol mu zabral dvě hodiny. Jakmile s ním však byl hotov, výměna energetického bloku trvala pouhé dvě minuty.

Tím však celá záležitost bohužel nekončila. Databáze základních znalostí všech robotů typu Ferrier byla obsažena ve vyjímatelných paměťových kostkách, umístěných těsně pod „klíční kostí“. Robotova obsáhlá pozitronická paměť byla vyhrazena výlučně k získávání nových vědomostí na základě vlastních prožitků a zkušeností.

Z hlediska výrobce tato úprava znamenala, že pozitronické mozky robotů nemusely být specializovány podle funkcí, které roboti měli vykonávat. Z hlediska majitele to znamenalo, že jejich investice je chráněná proti zastarávání nebo měnícím se

potřebám.

Z Derekovy pohledu to však znamenalo problém. Bezhlavý robot měl pět otvorů pro paměťové kostky, přičemž čtyři z nich byly obsazené. Robot typu EG měl sedm otvorů, z toho pět obsazených. Dva volné otvory a tři plné však byly zničeny stejným zásahem, který vyřadil také lůžko energetického bloku.

Neexistoval způsob jak je opravit nebo nahradit. Ještě horší však byla skutečnost, že Derec musel použít jeden ze dvou funkčních otvorů pro kostku se standardními systémy, bez kterých by robot nevěděl nic o své vlastní struktuře a funkčnosti. Měl k dispozici pět kostek plných dat a logických obvodů, a mohl je používat jen po jedné. Nakonec se rozhodl zapojit matematickou kostku, a pomlčet o kostce osobní ochrany, která by se mu mohla hodit někdy v budoucnosti.

Zběžnou prohlídkou viditelných závad Derec zjistil, že robot má poškozené kabely, čímž byla paralyzována pravá paže a zablokován kardanový závěs na jednom z dvojitých gyroskopů. S náhradním energetickým blokem a aktivovanou databází však už zbývala jediná skutečně kritická část: pozitronický mozek.

Na první pohled byl mozek třílibrovou hroudou platinoiridia. Zapojený představoval schránku pro základní pozitromotivní potenciály ovládající robotovu činnost, pro temporární potenciály, které představovaly myšlení a rozhodování, a pro dráhy, reprezentující získávání vědomostí.

Derec doufal, že fundamentální dráhy nejsou vychýlené, což by se mohlo stát, kdyby mozek byl vystaven silné radiaci. Nebyla žádná naděje, že by vydržela robotova prožitková báze. Rezervní mikrobuňka, používaná k obnovování drah při seřizování robota, byla už dlouhou dobu vyčerpaná a dráhy dávno zchátraly. Robot si nebude pamatovat nic ze své předchozí služby. Pokud je však mozek nepoškozený, měl by po zapojení fungovat normálně.

Přesně jako já –

Jediný způsob, jak s pomocí dostupného nářadí vyzkoušet stav pozitronického mozku, bylo aktivovat robota a otestovat jej, přestože Derec věděl, že to je riskantní. V jistém období historie robotiky byli roboti konstruováni tak, aby sami sebe automaticky vyřadili z činnosti při zaregistrování jakýchkoliv vnitřních závad.

Pár staletí vývoje robotiky však přineslo odlišnou filozofii a umožňovalo v oblasti samoučrby jistou toleranci. Derec doufal, že s tímto robotem žádné podobné nebezpečí nehrozí.

Než byl připraven to zjistit, Wolruf se už zřejmě začala nudit nebo musela odejít kvůli jiným povinnostem. Derec to jen uvítal, protože jinak by se robot v okamžiku aktivace ocitl v situaci, které nemusel čelit nikdy předtím. Musel by rozhodnout, zda Aranimas a Wolruf jsou natolik „lidští“, aby cítil povinnost chránit je a poslouchat jejich příkazy.

Teoreticky by to neměl být problém, protože co se odchylek týkalo, roboti většinou byli střízlivými realisty. Navzdory svému zdánlivě humanoidnímu tvaru byl Aranimas očividně cizím tvorem. Wolruf dokonce ještě víc.

Ti, kteří roboty vyráběli, obvykle však definici lidské bytosti nevymezovali příliš striktně, ale ponechávali ji tak širokou, jak jen to bylo možné. Elektrárenský dělník v objemném pracovním obleku nevypadal jako člověk, ale robot by jeho příkazy uposlechl. Roboti nebyli, nemohli být doslovní. Neřídili se pouhým vzhledem. Tříleté dítě také bylo člověkem, a robot přesto často odmítl vykonat jeho příkaz.

Je možné, že robot v důsledku naprogramování, které tyto rozdíly toleruje, nalezne nějakou základní spojitost mezi ním a cizími tvory. Pokud existuje nějaký způsob, jak tomu zabránit, Derec byl rozhodnutý udělat to. V důsledku prvního zákona nemohl být robot použit k zákroku proti němu. Pokud by jej ale dokázal přesvědčit, že cizinci nespádají pod ochranu vyplývající z prvního zákona, bylo by možné použít jej proti Aranimovi.

Derec rozrušeně zmáčkl aktivační tlačítko. O okamžik později sebou cukly všechny robotovy klouby, kromě toho v poškozeném rameni. Robotovy oči se rozzářily červeným, rytmicky pulzujícím světlem.

„Alfa, alfa epsilon ró,“ začal Derec načítat sekvenci řeckých písmen z identifikační mřížky. „Sigma tau sigma.“

Následovala krátká pauza. Pak robotovy oči začaly žhnout intenzivněji. „Mým zavedeným jazykem je Galaktický Standardní, aurorský dialekt,“ řekl. „Žádné jiné jazykové databanky momentálně nemám k dispozici. Vyhovuje vám to, pane?“

Derec roztáhl ústa do širokého úsměvu. Po útrapách s roboty na asteroidu bylo potěšením slyšet znovu civilní oslovení. „Aurorský Galaktický vyhovuje.“

„Ano, pane. Kdo je mým majitelem, pane?“

„Já,“ odpověděl Derec. „Nikdy to nikomu nesmíš prozradit. Pokud však někdy dostaneš příkazy od někoho jiného, které budou v protikladu s mými, moje příkazy pro tebe vždy budou prvořadě.“

„Ano, pane. Jak vás mám oslovovat, pane?“

Z nějakého důvodu váhal povědět robotovi svoje bezvýznamné, v nouzi přijaté jméno. „Derec,“ řekl nakonec, neschopný vymyslet jinou alternativu.

„Ano, pane. Na jaké jméno chcete, abych reagoval já?“ Derec potlačil smích. Jaké ti mám dát jméno, když neznám dokonce ani svoje? pomyslel si v duchu. „Protože jsi na této lodi jediný, budu ti říkat Alfa.“

„Děkuji vám, Dereku. V průběhu autodiagnostického testu jsem přišel na množství závad. Je nyní vhodný čas podívat se na ně?“

„Za chvíli,“ odpověděl Derec. „Mohl by ses rozhlédnout po této místnosti?“

„Ano, pane.“

„Zaregistroval jsi nějaké sledovací mechanismy? Pozorují nás?“

„Žádné aktivní senzory jsem nezaznamenal, Dereku.“

„Dobrá. Poslouchej pozorně. Musím ti vysvětlit něco o tom, co se stalo. Ty a já jsme na palubě vesmírné lodi obydlené nepřátelskými životními formami. Tito tvorové pro nás oba představují potenciální hrozbu. Dokud nenařídím jinak, okamžitě zaujmeš pasivní vyčkávací stav pokaždé, když budeme mít společnost nebo když se vzdálím z laboratoře.“

„Rozumím. Nepřejete si, aby věděli, že jsem funkční.“

„Přesně tak.“

„Je možné, že tyto vyčkávací stavy budou prodlouženého trvání, pane?“

„Ano.“

„Mohl bych vás v tom případě požádat, jestli je tu nějaký problém, o kterém bych během těchto časových úseků mohl přemýšlet?“

„Jsem si jistý, že na něco přijdeme,“ odpověděl Derec. „Nejaktuálnějším problémem je teď odstranit závady v tobě. Pověz mi, která je na tvém seznamu uvedena jako první.“

Skutečnost, že Wolruf se vrátila, Derec poznal podle toho, že

robot najednou znehybněl a jeho oči pohasly. O několik vteřin později psovitá vstoupila do laboratoře a přešla k místu, kde seděl Derec. Zastavila se u jeho lokte, krátce pohlédla na obnažený vnitřní mechanismus robota, pak se podívala na Dereka. Připadala mu méně čilá než předtím.

„Aranimas chce vědět, jak pokračuješ.“

„Můžeš mu oznámit, že mám důvod doufat, že pro něj budu mít robota hotového za pár dní.“

„Za kolik dní?“

„To nevím,“ odpověděl Derec a odložil pero, které používal jako sondu. „Také nevím, nakolik ho budu schopen zprovoznit. Vyměnil jsem poškozené součásti. Teď se pokouším provést něco se servomechanismy pro pravou paži, která je naprosto zničená. To vy jste ty roboty tak zmasakrovali, nebo jste je v tomto stavu už získali?“

„To nemohu říct,“ odpověděla Wolruf a zamířila ke dveřím. „Povím to Aranimovi.“

„Počkej chvíli,“ zavolal na ni Derec a vstal. „Také mu můžeš říct, že nepracuju přesčas. Potřebuji čas a místo, kde bych si mohl odpočinout.“

„Na Aranimově lodi těžko seženeš místo k odpočinku,“ řekla Wolruf a ukázala na podlahu. „Vyspi se tady.“

Nebyla to zas tak nepříjemná vyhlídka, protože Derec se již rozhodl, že v laboratoři má alespoň soukromí. „Co takhle nějakou přikrývku, polštář?“

Psovitá vydala zvláštní pisklavý zvuk, který si Derec vyložil jako povzdechnutí. „Něco ti prřinesu,“ řekla a opět se pohnula.

„Dostanu povolení něco sníst?“ zavolal za ni.

Tentokrát bylo povzdechnutí hvízdodem „Něco ti prřinesu.“

„Víš co, Wolruf,“ řekl Derec a popošel k ní blíž, „proč mně neukážeš, kde je pro mě jídlo, takže bych si ho mohl vzít sám, když budu mít hlad? Ušetřilo by ti to spoustu běhání.“

Wolruf překvapeně svařila tváře, pak se zamračila. „Aranimas chce, abys pracoval, ne obsluhoval sám sebe. To je moje povinnost.“

„Máš toho na práci už dost a já ti ji jen přidělávám,“ namítl Derec s pokrčením ramen. „Jestli se Aranimas rozčílí, řekni mu, že jsem na tom trval. Pokud mám odvést dobrou práci, potřebuji z laboratoře občas vypadnout, abych si pročistil mysl.“

Wolruf sklonila hlavu na stranu a chvíli uvažovala. „Dobrrře,

zavedu tě tam.“

„Skvělé. Ehm – je tu ještě jedna věc.“ Pomyšlení na to, že se tvorovi bude svěřovat s takovými záležitostmi, nebylo zrovna příjemné, ale Derec najednou začal pociťovat neodkladné nutkání. „Mám jisté – ehm – vyprazdňovací potřeby. Máte taky – ehm – je tady –“

Wolruf se zasmála. Byl to zvuk připomínající kočičí předení. „Samozřejmě. Pojď, i to ti ukážu.“

Zdálo se, že v tu hodinu se na palubě pohybuje méně tvorů, což Dereka přimělo zamyslet se nad cykly spánku pozorovanými u různých druhů na palubě. Zvědavost ho neopouštěla ani tehdy, když mu Wolruf ukazovala toaletu, pak tři jídla v zásobárně, vyhrazena pro něj. Nakonec ho odvedla zpět do laboratoře. Do té doby na ní byla znát únava, a když odešla a nechala jej samotného, byl si jistý, že už nadešel i její čas spánku.

Ve dveřích laboratoře nebyl žádný zámek. Nestál tam ani Narwej, který by kontroloval jeho příchody a odchody. Měl příležitost, pokud o ni bude stát. Wolruf jej vyrušovat nebude. Aranimas možná také spí. To znamená, že teď by mohl uskutečnit malou soukromou prohlídku lodi a podívat se, co je ve stovkách skříněk, které viděl všude kolem.

Nebo Aranimas možná čeká na zprávu od Wolruf a brzy přijde sám, aby se osobně přesvědčil, jak je Derec daleko. Možná nikdy nespí. Jeho mysl může být uzpůsobená tak, že nepotřebuje pravidelné „odreagování“ ve formě snu, a jeho metabolismus je načasován spíše na nepřetržitý provoz než na cyklické střídání aktivních a pasivních časových úseků.

Tato nejistota zbrzdila Derekův impuls jít na průzkumnou výpravu. Alespoň prozatím. Obrátil se k jídlu, které si přinesl s sebou, sežvýkal několik silných sucharu, snědl většinu mastné, modře skvrnité kaše, vypil medovou šťávu. Třebaže jeho chuťové pohárky se k tomu všemu stavěly podezřívavě, žaludek ne protestoval.

Když dojedl, i jeho se zmocnila únava. Alfu nechal ve vyčkávacím stavu, pak na volném kousku podlahy rozvinul tenkou matraci a natáhl se na ni. Matrace na tvrdé podlaze pramálo přispívala k jeho pohodlí. Pomyslel si, že vyzáblému Aranimovi by zcela vyhovovala. On se však nepokojně otáčel ze zad na

bok a na břicho v marném pokusu zaujmout nějakou pohodlnou pozici.

Kolik času už uplynulo do doby, kdy naposledy spal? Třicet hodin? Čtyřicet? Na začátku dne byl neposlušným vězněm robotů a teď je ještě vzdorovitějším zajatcem cizích válečníků. *Opravdu bych měl jít na průzkum*, pomyslel si. Nemohu si dovolit zmeškat příležitost. Nepřítomnost stráží je možná jen dočasnou chybou, která bude zítra napravena.

Jenom si na hodinku či dvě zdřímnu, říkal si, abych se ujistil, že Aranimas nemá v úmyslu přijít sem za mnou, a Wolruf dám šanci uložit se ke spánku. Teprve pak to bude bezpečné. Teď si chvíli odpočinu. Na téhle ubohé náhražce postele stejně sotva usnu –

Mýlil se. V jednom okamžiku zavíral oči před nepříjemným jasným světlem, které si nedalo říct a nechtělo zhasnout. V dalším z těch očí mnutím zaháněl ospalost, nesměle si protahoval ztuhlé svaly a cítil svůj vlastní zkažený dech. Místnost se utápěla v pološeru a u dveří se krčila Wolruf, jejíž obrys byl zřetelně viditelný proti jasně osvětlené chodbě.

„Už jsi hotov?“ zeptala se.

Zalez a neotravuj,“ zabručel Derec a mrštil po Wolruf nejbližší kus z robota velikosti kamene. Psovitá jej jediným pohybem obratně chytila v letu a hodila stranou.

„Děkuji, nechci,“ řekla a zašklebila se, až se jí pysky ohrnuly vzhůru. „Už jsem snídala.“

Třebaže na toaletě nechyběla tekoucí voda, nebylo tam nic, co by připomínalo sprchový kout nebo koupelnu. Derec se musel spokojit s tím, že se omyl houbou. Nebyly tam žádné sušáky a jediný ručník byl nepoddajný a hrozně škrábal. Než se vynořil z toalety, Wolruf nebyla nikde k vidění. Dereka napadlo, že se možná stavila jen proto, aby jej probudila, a že už se nevrátí.

S myšlenkou, že to nebude trvat dlouho a zdejší strava se mu určitě zoškliví, odnesl si do laboratoře další porci sucharů, modré kaše a medu. Posadil se na pracovní stůl a pustil se do práce na robotově pravé paži. Elektrické spoje byly v pořádku, ovšem dva servospoje byly poškozené tak, že bylo nad Derekovy síly opravit je. Jeho pokusy vše jen zhoršovaly. Měl zkušenosti spíš z kybernetiky, ne z elektromechaniky.

„Alfo, myslím, že nedokážu opravit tvoji paži. Napadlo mě, že bys to možná dokázal sám svou druhou rukou. Mohl bych sehnat zrcadlo, abys viděl dovnitř —“

„Je mi líto, pane. Bez robotické kostky v paměti jsou moje schopnosti v této oblasti omezeny pouze na diagnostiku.“

„Myslel jsem si to,“ povzdechl si Derec. „Za zeptání ale nic nedám.“

„Pane, zaznamenal jsem v této místnosti přítomnost deaktivovaného robota. Snad by bylo možné vzít vhodné součásti z jeho mechanismu a opravit mne.“

„To bych udělal moc rád,“ zabručel Derec rozmrzele. „Musel bych ale mít k dispozici mikromanipulátory. Kromě toho je strukturálně poškozen i ramenní kloub, který nelze vyměnit.“

Derec s povzdechem sklouzl ze stolu na zem a přešel k místu, kde na podlaze ležely jednotlivé kusy sbírky ukořistěných částí robotů. Tak jako už mnohokrát předtím, i tentokrát jeho pohled zalétl k paži Monitora 5. Poprvé ji sebral ze země a pozorně si ji prohlížel.

„Mám takový dojem, že si budeš muset poradit jenom s jedním křídlem,“ řekl. „Takových robotů už jsem viděl.“

Robot neodpověděl. Derec Monitorovu paži otočil a pokoušel se ji ohnout v lokti. Odolávala – což odpovídalo způsobu, jakým předtím byla dlaň v doslovně mrtvém stisku sevřená kolem stříbrného předmětu.

V náhlém šoku si uvědomil, že paže nemá žádné klouby. Ani v lokti, ani v zápěstí, a nemá ani kotníky. Ano, loket sice byl ohnutý v tupém úhlu, zápěstí bylo slabě pokrčené, prsty sevřené. On sám ji však dál ohnout nedokázal.

Existovalo množství syntetických krytin, které se na kloubech docela realisticky ohýbaly a vraštily. Toto však nebyla krytina. Bylo to tvrdé na dotek a naprosto bezešvé, jako odlitek z plastické hmoty. Derec paži zmateně odnesl k místu, kde seděl robot.

„Jakého zvětšení jsou schopné tvoje optické senzory?“ „Jenom omezeného, pane – zhruba stonásobného.“

„A rozlišovací schopnost?“

„To záleží na vzdálenosti pozorovaného objektu, pane. Maximální rozlišovací schopnost je přibližně deset mikrometru.“

„Což je mnohem víc, než s tamhletou věcí dokážu já,“ řekl Derec a pokývl směrem ke scanneru. „Podívej se, co bys mně mohl povědět o struktuře této končetiny.“

„Pane, v této oblasti nemám žádné vědomosti.“

„Podívej se na ni a zkus mi ji popsat.“

„Dobře, pane. Mohu si tu končetinu vzít?“

Derec mu ji podal. Robot ji pevně uchopil a zvedl si ji do úrovně očí. „Při desetinásobném zvětšení se povrch neliší. Zesilují zvětšení. Viditelná zrnitost. Zdá se, že má pravidelný vzorec. Hexagonální dvourozměrné plošky. Maximální zvětšení.“ Robot se na zlomek sekundy odmlčel. „Vypadá to, že povrch je tvořen pravidelnými dvanáctistěny uspořádanými jeden vedle druhého.“

Cože?“

„Zdá se, že povrch je –“

„To jsem slyšel. Podívej se jinam.“

Robot natočil hlavu mírně doleva. „Vidím stejnou strukturu.“

„Konec!“ vyhrkl Derec. „Podívej se na konec, tam, kde je ruka ulomená.“

„Struktura je sice nepravidelná, ale je tvořena stejnými dvanáctistěnnými tělísky.“

„Všude?“

„Ano, Dereku.“

Derec tam stál ohromený, oněmělý. To, co mu robot popisoval, znamenalo zcela nový přístup k robotnickému návrhářství – ne evoluci, ale přímo revoluci. Vypadalo to, jako by roboti Strážci byli vyrobeni z – Ne, to není možné.

„Vyřaď ovládání svého pravého ramene,“ nařídil robotovi.

„Obvody deaktivovány, pane,“ řekl robot.

Derec odpojil třížilový ovládací kabel z poškozené pravé paže a provlékl jej otvorem ven. Jeho koncem se dotkl konektoru na urvaném konci paže Strážce. Zapadl na místo, jako by tam patřil.

„Aktivuj ovládání. Vyšli příkaz k ohnutí lokte.“

Téměř vzápětí se těla zbavená paže Strážce začala pomalu ohýbat. „Podívej se na kloub,“ nařídil Derec robotovi. „Popiš mi, co se děje.“

„Změny probíhají příliš rychle, než abych je svými senzory stačil zachytit,“ řekl robot. „Nicméně se domnívám, že dvanáctistěny procházejí určitým typem přímé restrukturalizace.“

„Přelévají se do nového tvaru. Materiál paže mění sám sebe.“

„Váš popis je nepřesný, ale shoduje se s mým pozorováním. Technický výraz pro takové přeskupení je morfalaxe.“

Derec za sebou nahmatal židli a rozechvěle se posadil. Strážci byli vyrobeni z miliard drobných, krystalovitě tvarovaných molekul – na bázi buněčné struktury. Každá musela obsahovat kilometry spojů, megabyty programu. To buňky byly roboty. Roboti byli organismy.

Znamenalo by to nevídaný úspěch kybernetiky – podstatu robota napakovanou do objemu několika mikronu v průměru! Patříčně naprogramování, mohli roboti zaujmout jakýkoliv tvar. Strážce ve skutečnosti byl nekonečným množstvím specializovaných forem, podle naprogramování držených v konkrétním tvaru.

Jak tak v myšlenkách bloudil, Derec si vzpomněl na něco, na co nepomyslel celé dny. Buněčný systém měl stejnou strukturu jako uspořádání šachet a výtahu v kolonii na asteroidu. Zdánlivá jednoduchost – dosazená silou ukryté složitosti. Elegantní tvar, zcela nový přístup. Bylo to již druhé setkání s géniem tajuplného minimalizátorského návrháře, které Derekovi poskytlo další důvod snažit se cizím tvorům uprchnout.

Protože někde, nějak se musí setkat s těmi, kteří to všechno vymysleli.

Víc než jen slova

Po krátké přestávce na pozdní oběd sestávající ze stejných jednotvárných chodů se Derec pustil do instalace buněčné paže na místo robotovy původní končetiny.

Nebyl to snadný úkol, protože vyžadoval jak strukturální, tak funkční spojení dvou diametrálně odlišných technologií. Derec si dělal starosti zejména kvůli funkčnosti spojení, nejenom proto, že očekával, že to bude tvrdší oříšek. Jestliže robot nedokáže novou končetinou manipulovat, nemá smysl připojovat ji.

Napětí a logické příkazy potřebné pro správnou činnost buněčné paže však zřejmě měly standardní úroveň. Třebaže v pahýlu nebylo ani stopy po nějakém vedení nebo drátech, paže reagovala, bez ohledu na to, kam Derec připojil kontakty z ramene EG.

Při svém experimentování zjistil, že paže reaguje dokonce i tehdy, když kontakty připojí ke kůži na předloktí, na dlaň, nebo dokonce na špičky dvou prstů. Vypadalo to, jako by buněční roboti byli natolik dokonalí, že byli schopni přijímat vstup dat z jakéhokoliv zdroje a předávat jej příslušným místům.

Jakmile paži připojil, nejenže reagovala na všechny robotovy základní motorické funkce, ale byla schopná vykonávat také některé zcela nové. Na základě Derekových instrukcí byl robot schopen „přimyslet“ si další kloub do části ruky mezi loktem a zápěstím. V jiné zkoušce Derec robotovi nařídil, aby se pokusil modifikovat buněčný palec a ukazovák do tvaru dlouhých, štíhlých mikrosvorek. K jeho potěšení a údivu to robot dokázal. Zdálo se, že se správnými příkazovými kódy je materiál paže donekonečna tvárný.

Ovšem bez ohledu na to, jak Derec přizpůsoboval upevňovací kruh, k němuž byla paže připojena, pravý ramenní kloub stále zůstával slabší než levý, nebo než byl původně. V jednom okamžiku, když se robot pokoušel zvednout předmět o váze necelých dvaceti kilogramu, paže se uvolnila úplně. Dokonce i poté, co ji znovu připojil, Derec měl stále pochybnosti o tom, zda by vydržela například v zápase.

„Vypadá to, že budeš mít jednu ruku silnou a druhou nebýva-

le obratnou," řekl robotovi. „Snaž se nezapomenout, která je která.“

„Pro mne je nemožné zapomenout, pane.“

„Toto není obyčejná standardní náhrada," řekl Derec přísně. „Dokud si nevyzkoušíš, co všechno dokáže, a nezaznamenáš to do své paměti, musíš být opatrný. A nikdy nikomu kromě mne nedovol, aby tě viděl, jak s ní děláš různé triky. Rozumíš?“

Zatímco Derec mluvil, robot znehybněl a jeho oči pohasly. Derec věděl, co to znamená. Přestal mluvit. O okamžik později uslyšel z chodby tlumené řapkáni Wolrufiných kroků. Pomalu se mu to stávalo známým zvukem, protože to byla už třetí Wolrufina návštěva jeho laboratoře ve stejný den. Aranimas, očividně zaneprázdněný povinnostmi „šéfa lodí“, se na Dereka byl podívat jen dvakrát.

Stejně jako předtím i tentokrát Wolruf přišla sama od sebe. Neměla pro něj žádné zprávy ani nehořela zvědavostí, jak pokročil ve své práci. Bylo to téměř jako by svoje návštěvy využívala jako záminky k tomu, aby se vyhnula jiné práci, nebo jako by se pokoušela udržovat s ním přátelství. Derec však byl opatrný. Wolruf byla Aranimovým pobočníkem, bez ohledu na to, jak sympatická mu mohla připadat. Byl přesvědčen, že dokonce i její lítost, když byl mučen, nebyla ničím jiným než jen hraným představením, určeným k tomu, aby uspišilo jeho kapitulaci.

Stejně jako předtím zůstala Wolruf jen pár minut a pak zase šla po svých. Jakmile byla z doslechu, robot ožil.

„Rozumím, pane," odpověděl na poslední Derekovu otázku, jako by nepředcházelo žádné přerušení.

„Až tohle budeš muset udělat příště, mohl bys trávit čas tím, že budeš analyzovat příkazovou sadu nové paže. Dokážeš to?“

„Pokusím se o to, pane. Měl bych být schopen odlišit platné příkazové kódy od těch, které jsou bezvýznamné. Nicméně k otestování platných kódů budu muset být plně funkční.“

„Raději s tím počkáme, dokud si nebudeme jistí, že nás nebude nikdo vyrušovat.“ Odmlčel se, aby se rozhodl, co udělá dál. Stále ještě ho čekala záležitost přeprogramování robota. To však byla další činnost, která si vyžadovala záruku naprostého soukromí. Nejlepší příležitost bude mít, až pro posádku nastane noc, což bude také nejpríhodnější doba k obhlídce lodí.

Přilíš mnoho práce, přilíš málo času, pomyslel si Derec. Dokud však má tuhle noc využít prospěšnějším způsobem než tu

minulou, měl by si pořádně odpočinout. „Alfo?“

„Ano, Dereku.“

„Kolik je hodin?“

„Nevím, kolik je hodin, pane, protože můj časový registr nebyl od té doby, co jsem byl znovu aktivován, ještě spuštěn. Nicméně, je to čtrnáct dekad od reaktivace.“

Derec si vzpomněl, že dekadý jsou jednotkami aurorského decimálního času. „Zdřímnu si. Probud' mne ve Standardní hodinu.“

„Ano, pane.“

Nebyl to však robot, kdo jej probudil, ale Aranimas.

„Skončil jsi? Je můj sluha hotov?“ vyptával se. Nakláněl se nad Derekem jako nějaký dlouhonožý vodní pták.

„Ještě ne,“ řekl Derec ospale a posadil se. S uspokojením si všiml, že robot nehybně stojí u pracovního stolu. Alespoň ten nebyl Aranimovým příchodem zaskočen.

„Proč tedy odpočíváš? Abych musel déle čekat?“

„Odpočívám, abych nebyl unavený, protože pak bych se mohl dopustit kritické chyby, která by robota poškodila,“ odpověděl Derec. „Tvůj druh tuto potřebu možná nemá, ale my lidé ano.“

Aranima tón Derekova hlasu neurazil. „Všiml jsem si, že lidé jsou dokonce ještě méně výkonní než Narwejové. Byli byste prachbídnyými dělníky, kdybyste měli třetinu času strávit odpočinkem.“ Otočil se k Derekovi zády a zamířil k místu, kde stál robot. „I když možná právě proto jste vynalezli tyto stroje, které bez únavy pracují ve vašich službách. Jak je vyrábíte?“

„Co tím myslíš?“ zeptal se Derec a vstal.

„Co je zdrojem energie?“ zeptal se Aranimas, když špičkami svých dlouhých prstu sjížděl dolů po robotově těle.

Derec věděl, že kdyby byl vyhubavý nebo předstíral neznalost, jen by tím podnítil tvorův hněv. „Jeden leží tamhle na pracovním stole, nalevo od scanneru.“

Aranimas vzal do rukou poškozený energetický blok a pozorně si jej prohlížel. „Tak malý. Kolik dnů služby obsahuje?“

„To záleží na tom, jak namáhavě robot pracuje. Plná kapsle vystačí na několik stovek dnů lehké práce domácího sluhu. Dělník by samozřejmě potřeboval dobít zdroj energie častěji.“

„Pozoruhodné,“ zavrtěl Aranimas hlavou a položil blok zpět na stůl. Zdálo se, že jedno z jeho očí krátce utkvělo na transplantované paži, pak se upřelo zpět na Dereka. „Děláš pokroky?“

„Ano.“

„Jak dlouho to bude trvat, než jej budeš moci zapojit?“

„Zítřka nebo pozítří budu připraven začít testovat jeho systémy. Jak brzy bude hotov, to záleží na míře poškození.“

Zdálo se, že Aranimas se s tím smířil. „Prvním úkolem tohoto robota bude pomoci ti vyrobit další.“

Derec se zamračil a postoupil o krok kupředu. „Kolik ještě?“

„Začneme s padesáti.“

Dereka napadlo, zda to číslo znamená počet Narwejšů na palubě. Krátce ho pobavila představa Aranima, který svou vystrašenou posádku nahrazuje zástupem poslušných robotů, jen aby zjistil, že bez Derekovy svolení roboti nesplní jediný jeho příkaz. Teď však nebyl čas na žertíky a také nechtěl, aby Aranimas měl nějaké nerealistické představy.

„Myslím, že nechápeš složitost těchto strojů,“ začal opatrně. „Nejde o věci, které by si člověk montoval jen tak pro zábavu, bez ohledu na to, jak dobrý materiál v laboratoři máš. A abych pravdu řekl, tento není zrovna vhodný. Pravděpodobně budu schopen dát robota dohromady a udržovat jej funkčního. Pokud ale chceš padesát robotů, budeš se po nich muset poohlédnout někde jinde. Nejsem kouzelník, abych tahal pozitronické mozky nebo mikrofúzní součásti z klobouku.“

„Kdybys nezničil svou kolonii robotů – „ zavrčel Aranimas zvýšeným hlasem.

„Už jsem říkal, že ti roboti se zničili sami,“ skočil mu Derec do řeči. „To však neznamená, že nemáš žádnou naději. Když s touto lodí zamíříš na jakýkoliv svět Vesmířanů, nalezneš tam miliony robotů. Ani je nemusíš krást. Roboti jsou hlavním artiklem meziplanetárního obchodu. Jakýkoliv výrobce bude šťastný, když získá nového zákazníka.“

To samozřejmě nebylo zas tak pravda. Bylo nanejvýš pochybné, že Vesmířané by dobrovolně předali výrobky své nejvyšší technologie cizí rase, a i kdyby ochotní byli, vyvstal by problém, co by Aranimas mohl nabídnout jako platidlo. Pokud však Derec přinutí Aranima věřit, že to je pravda a zpracuje ho, aby s lodí zamířil k nějakému lidmi osídlenému světu, bude mít

alespoň šanci upozornit lidi na existenci cizí rasy a možná tím připraví podmínky pro svoje vysvobození.

„Pokud jsou tak výhodným zbožím, proč tvoji roboti zničili sami sebe?“

„Protože jste na ně zaútočili, takže ve vás viděli nepřátele,“ Odpověděl Derec. „Kdybyste přišli jako přátelé, situace by byla jiná. Odveď mne ke svému navigátorovi. Pomohu mu nastavit kurz na nejbližší svět Vesmířanů.“ A taky zjistím, kde se nacházíme, dodal si v duchu.

Přeprogramování už nelze odkládat, rozhodl se Derec. Nemyslel si, že Aranimas se hned tak vrátí. Mohl jenom doufat, že nepřijde ani Wolruf.

Bohužel neměl k dispozici žádné přístroje, kterými by robotovo naprogramování mohl změnit přímo, což by bylo mimo jiné také velmi riskantní. Protože naprogramování těsně souviselo se zákony robotiky, robotova definice člověka sestávala z těch nejdůležitějších a nejhlouběji zakódovaných vzorců uvnitř jeho mozku. K tomu, co je zapotřebí udělat, se musí dostat spíš oklikou.

„Alfo,“ řekl. „Prohlédl sis organismus, který před chvílí byl v této místnosti?“

„Ano, Dereku.“

„A předtím, prohlédl sis jiný druh organismu, který dnes navštívil tuto laboratoř?“

„Ano, Dereku.“

„Co si o nich myslíš?“

„Nemám žádné předchozí znalosti o lidských bytostech tohoto typu –“

Právě takové odpovědi se Derec obával. „Dost. To nejsou lidé.“

„Pane, jsem si vědom toho, že moje databanka není kompletní. Nicméně, nejsem schopen identifikovat je jakkoliv jinak, pokud mne pro svoje tvrzení neposkytnete důkaz.“

„Porovnej jejich vzhled s mým.“

„Pane, rozpoznal jsem množství anomálních odchylek. Tyto odlišnosti však spadají do oblastí, kde vymezení lidské bytosti je velmi široké, jako například barva kůže a oblečení, rozměry, zabarvení hlasu. Podobnosti jsou v podstatnějších oblastech.

Jedná se například o bilaterální symetrii, pohyb na dvou nohou, potřebu kyslíku – “

„Jsou humanoidní, stejně jako ty. Nejsou to však lidé.“

„Zaznamenávám vaše tvrzení, pane, ale nemohu je potvrdit.“

Derec si uvědomil, že robot mu neříká, že lže. Pokud neměl žádné nezávisle získané vědomosti, robot obvykle přijímal slovo člověka jako evangelium. Nebyl však povinen přijmout tvrzení člověka, že prší, když mu jeho senzory říkaly něco jiného.

Toto sice nebyl tak jednoznačný případ, ale robot tíhl spíš k všeobecné definici člověka. Jinak by tu existovalo riziko, že robot by mohl být použit jako vrah, tím že by ho někdo jednoduše přesvědčil, že jeho oběť není člověkem. Derec to chápal, a přesto ho to rozčilovalo. „Předpokládám, že kdyby měli dvanáct rukou a při mluvení dštili oheň, možná bys mně věřil.“

„Pane, v této záležitosti nejsou morfologické znaky primární.“

„Vysvětlí to. Podle čeho je tedy identifikuješ?“

„Pane, můj závěr je podložen pozorováním, že organismy zvané Aranimas a Wolruf jsou inteligentními bytostmi, schopnými nezávislého, rozumného uvažování.“

„Jak jsi to poznal?“

„S oběma jste mluvil, pane. Třebaže lidé občas hovoří i k neživým objektům nebo působí dojmem, že rozmlouvají s jistými zvířaty, vaše dialogy byly kvalitativně odlišného charakteru.“

„Chceš říct, že proto, že jsem se k nim choval jako k lidem, musíš je za lidi považovat?“

„V případech nejistoty, jako například tehdy, kdy člověk na sobě má podivný úbor nebo je namaskován, jsem povinen řídit se všemi dostupnými vodítky. Na základě vašeho chování jsem přišel k závěru, že Aranimas a Wolruf jsou lidmi.“

„Mluvil jsem s nimi stejným způsobem, jako teď mluvím s tebou. Znamená to snad, že jsi člověk?“

„Ne, Dereku. Já jsem robot, produkt technologie. Do jisté míry člověka možná připomínám, ale jen proto, že jsem tak byl zkonstruován kvůli usnadnění kontaktu s lidskými bytostmi.“

Derec byl stále frustrovanější. „Řekni mi tedy jednu věc. Jak poznáš rozdíl mezi robotem a člověkem na dálku?“

„Pane, stejně jako mám k dispozici operační definici organismu zvaného člověk, mám také definici druhu zvaného robot. Obvykle je možné poznat rozdíl mezi těmito dvěma druhy na základě charakteristik, které nemají společné. Není to však do-

konalý systém, a dá se oklamat. Existuje například humaniformní typ robotů vyvinutý doktorem Han Fastolfem.“

Derec věděl, že svoje tvrzení musí robotovi nějak dokázat. *Kdyby se mně jen podařilo získat vzorky kůže všech tří – pokud však Aranimas nebo Wolruf mají buněčnou strukturu, nebyl bych na tom o moc lépe. Možná by za lidskou považoval i svou pravou ruku –*

„Robote, jsou Vesmířané, Osadníci i Pozemšťané lidmi?“ zeptal se najednou.

„Ano.“

„Viděl jsi ty osobně zástupce každé této skupiny?“

„Ne, Dereku. Existuje přibližně osm miliard Pozemšťanů, pět miliard Vesmířanů, a –“

„Pokud jsi je neviděl osobně, jak je možné, že jsi schopen definovat je jako lidské bytosti?“

„Vesmířané a Osadníci jsou potomky členů původního lidského společenství na Zemi,“ odpověděl robot. „Jakýkoliv jedinec, náležitě identifikovaný jako Vesmířan nebo Osadník, nemůže být ničím jiným než člověkem.“

„Proč ale?“ zeptal se Derec, třebaže odpověď znal.

„Jsou fylogeneticky spříznění. Potomek člověka musí být člověkem.“

„Jinými slovy, jde tu v podstatě o biologii – o geny a DNA, obsazené v jejich buňkách.“

„Ano, pane.“

„Takže základním vodítkem k vymezení definice člověka by mělo být podrobení každého tvora, se kterým přijdeš do styku, biologické analýze. Konečným kritériem je DNA.“

„Tak je to správně, Dereku.“

„Ty však nejsi vybaven tak, abys mohl DNA člověka analyzovat přímo.“

„Ne, pane.“

„Dobrá. Říkal jsi, že všechny vzhledové anomálie bytosti zvané Aranimas spadají do přijatelných parametrů pro přirozené odchylky a mutace.“

„Ano, pane.“

„Chci, abys určil pravděpodobnost výskytu všech Aranimo-vých anomálií v jediném organismu.“

Robot odpověděl takřka bez zaváhání. „Pravděpodobnost je extrémně nízká.“

„A u Wolruf?“

„Pravděpodobnost je o něco vyšší, ale stále je to řádově jedna ku deseti na patnáctou.“

„Jinými slovy, šance, že takto extrémní mutace by se mohla vyskytnout byt' jen jednou v celé lidské historii, jsou jedna ku miliardě. A my tady máme dvě takové bytosti, nejenom ve stejný čas, ale také na stejném místě a navíc lišící se jedna od druhé natolik, nakolik se obě liší ode mne.“

„To je docela pozoruhodné. Další studium těchto jedinců bude nepochybně velmi prospěšné.“

Derec si zoufale povzdechl „„Poslouchej, ty můj zbedněný robotí příteli. Uvažuj. Není pravděpodobnost, že nezávisle vyvinutá životní forma by mohla být dvounohá, bilaterálního tvaru a dýchající kyslík, větší než možnost, že tito tvorové jsou zmutovanými lidmi? Nemohli by Aranimas a Wolruf být inteligentními tvory, aniž by byli lidmi?“

„Ano, to je možné.“ Robot se odmlčel, což bylo znamením zuřivé aktivity v jeho pozitronických dráhách. „Nícméně protože žádné nezávisle vyvinuté cizí formy nejsou známy, je obtížné přijmout tvrzení o jejich existenci.“

„Tento předpoklad odmítám,“ vybuchl Derec. „Proč je většina robotů humanoidní?“

„Vyspělejší roboti jsou humanoidní proto, že jde o všeobecně výhodný tvar a proto, že –“

„Na tom dalším důvodu nezáleží,“ přerušil ho Derec. „Uplatni toto měřítko na Aranima a Wolruf.“

Než robot odpověděl, opět chvíli mlčel. „Úroveň mých kladných a záporných pozitromotivních potenciálů je v tomto případě stejně velká,“ řekl nakonec, „Domnívám se, že tento stav se podobá tomu, co lidé popisují jako zmatek.“

„Jdi k věci. Jaký je verdikt?“

„Mým hypotetickým závěrem je to, že Aranimas a Wolruf nejsou lidmi.“

„Nejsi tedy vázán ani prvním zákonem chránit je, ani druhým zákonem poslouchat je?“

„Ne, Dereku.“

„Dobrá,“ vydechl si s úlevou. „Pak můžeš žít dál. A teď, Alfo, poslouchej mě pozorně. Musím ti sdělit pár důležitých instrukcí týkajících se našich hostitelů –“